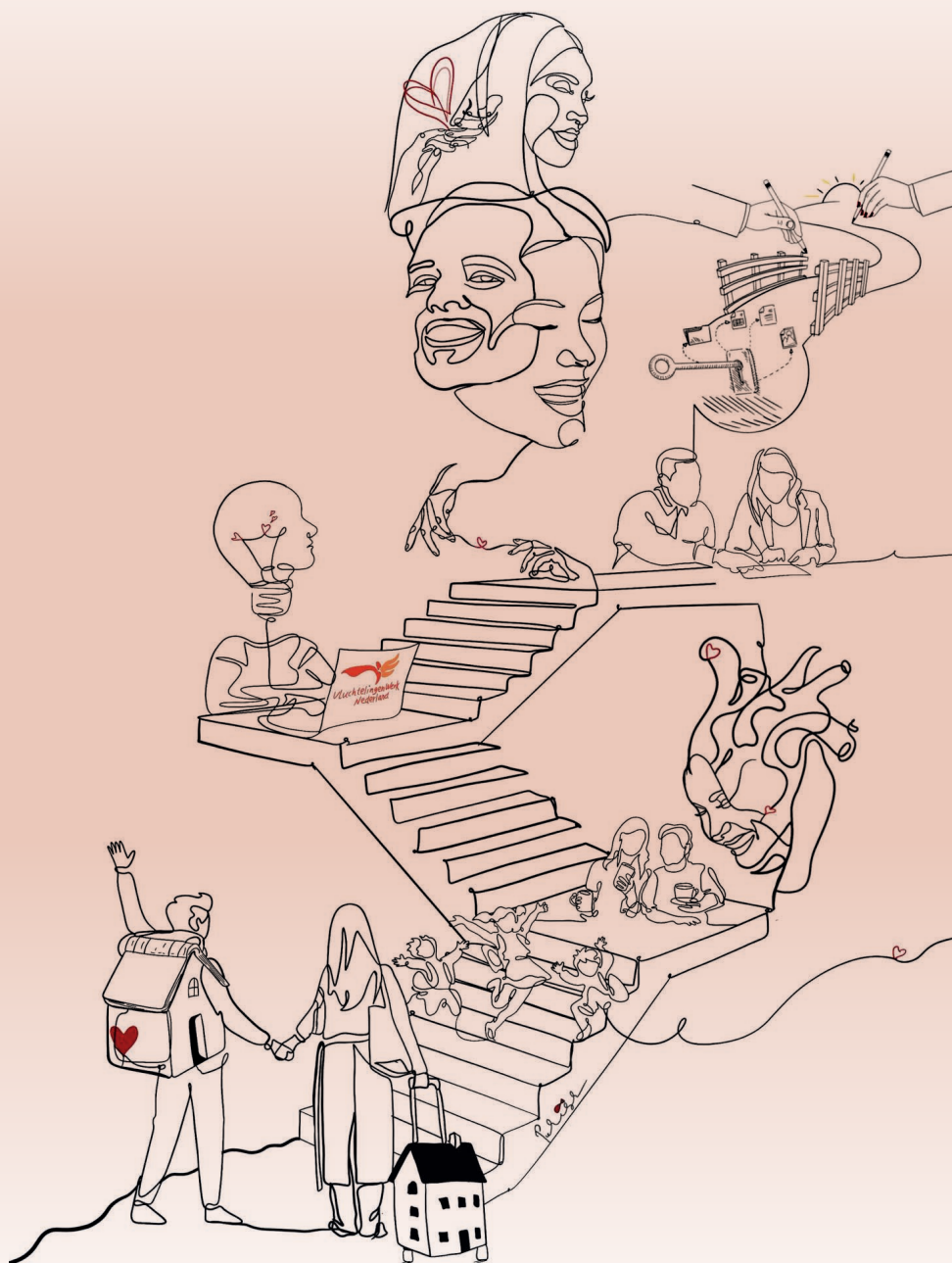

‘VAN HART TOT HART’

WERKEN AAN COMMUNITY SPONSORSHIP IN NEDERLAND

Samenvatting & Aanbevelingen van het Evaluatierapport

Institute for Societal Resilience
Refugee Academy

Maria Charlotte Rast
(in samenwerking met Lena Badissi)

Colofon

Titel: 'Van Hart tot Hart': Werken aan Community Sponsorship in Nederland
Auteur: Maria Charlotte Rast
Met medewerking van: Lena Badissi
Eindredactie: Bea Ros
Design: Jubels
Illustratie Cover: Parisa Akbarzadeh Poladi
Uitgave: Institute for Societal Resilience
Refugee Academy
Faculteit der Sociale Wetenschappen,
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam
refugee.academy.FSW@vu.nl

ISBN: 9789083126555
Datum: 21 februari 2025

Het project *Making the Dutch Connection; Pilots 'Community Sponsorship' in the Netherlands*, uitgevoerd door VluchtelingenWerk Nederland (VWN), is in onderlinge samenwerking tussen VWN, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), de Nederlandse tak van de VN-Vluchtelingenorganisatie (UNHCR), de Refugee Resettlement Advisory Group (RRAG) en enkele gemeenten ontwikkeld en vervolgens begeleid, zowel in de uitvoering als in het evaluatieonderzoek. Het project is gefinancierd door Porticus. Het evaluatieonderzoek is uitgevoerd door de Refugee Academy van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Tenzij anders vermeld is alles in dit werk gelicenceerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-GeenAfgeleideWerken 4.0 Internationaal-licentie (CC BY-ND 4.0). Deze licentie laat anderen toe het werk onveranderd te kopiëren, distribueren, vertonen, op te voeren, en het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden, zolang de auteur en uitgever worden vermeld als maker van het werk, en het werk onder identieke voorwaarden wordt verspreid. De volledige licentie-tekst is te lezen op: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

© Refugee Academy, Amsterdam, 2025.

Het volledige evaluatieonderzoek is te downloaden via:

SAMENVATTING

1. Aanleiding: Wat is Community Sponsorship?

Nu wereldwijd het aantal mensen op de vlucht voor oorlog, vervolging en mensenrechtenschendingen ongekende hoogten heeft bereikt, groeit de behoefte aan humane opvang en duurzame inclusie van vluchtelingen. Hervestiging van vluchtelingen door de VN-Vluchtelingenorganisatie (UNHCR) biedt een kans om vluchtelingen veilig en gereguleerd over te brengen en op te vangen in een land waar hun bescherming is gewaarborgd.

Maar het aantal vluchtelingen dat via hervestiging bescherming vindt, blijft doorgaans ver achter bij de behoefte. Bovendien is hervestiging de laatste jaren verder onder druk komen te staan door onder andere aanhoudende crises wereldwijd, beperkte opvangcapaciteiten, strengere toelatingseisen en het verlagen van hervestigingsquota. Om in te spelen op groeiende behoeften aan veilige en gereguleerde toegangsroutes ontwikkelen overheden, in samenwerking met het maatschappelijke middenveld wereldwijd complementaire trajecten, zoals humanitaire visa, gezinshereniging, onderwijs- of werkmogelijkheden en *sponsorship* programma's.

Bij *Community Sponsorship* bieden burgers – zogeheten sponsoren – emotionele, sociale, praktische en (in sommige landen) financiële ondersteuning bij de ontvangst en integratie van vluchtelingen die via het hervestigingsprogramma van UNHCR zijn toegelaten tot een land. Ervaringen uit andere landen laten zien dat *Community Sponsorship* hervestigers ondersteunt in het opbouwen van een nieuw leven, de maatschappelijke betrokkenheid van burgers en het draagvlak voor de opvang van hervestigers binnen gemeenschappen vergroot, en de draagkracht van hervestigingslanden bevordert.

2. Community Sponsorship pilot van VluchtelingenWerk Nederland

In Nederland staat *Community Sponsorship* nog in de kinderschoenen. Dit evaluatierapport richt zich op het project *Making the Dutch Connection; Pilots 'Community Sponsorship' in the Netherlands* uitgevoerd door VluchtelingenWerk Nederland (VWN). Deze *Community Sponsorship* pilot werd in het najaar 2021 in het leven geroepen gebaseerd op onderlinge samenwerking tussen VluchtelingenWerk Nederland (VWN), het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), de Nederlandse tak van de VN-Vluchtelingenorganisatie (UNHCR), de Refugee Resettlement Advisory Group (RRAG) en een gemeente met jarenlange hervestigingservaring. Deze *Community Sponsorship* pilot werd in de praktijk uitgevoerd door VluchtelingenWerk Nederland, begeleid, zowel in de uitvoering als in het evaluatieonderzoek, door bovenstaande partners, en gefinancierd door Porticus. De uitvoering van de pilot startte in het najaar van 2023 en eindigde in januari 2025. In drie gemeenten (Zaandam, Nissewaard en Zevenaar) werden sponsoren aan hervestigers verbonden om hen gedurende een periode van één jaar welkom te heten en, aanvullend op bestaande begeleiding door VWN en de gemeente, te ondersteunen bij hun start in de nieuwe omgeving.

3. Over dit evaluatieonderzoek

De Refugee Academy van de Vrije Universiteit Amsterdam werd gevraagd de pilot te monitoren en evalueren. Het evaluatieonderzoek is opgezet om in kaart te brengen hoe de *Community Sponsorship* pilot van VWN in de drie gemeenten is geïmplementeerd, en wat de ervaren meerwaarde en uitdagingen van deze aanpak, in aanvulling op bestaande maatschappelijke begeleiding door VWN, zijn. Dit is bekeken vanuit vier perspectieven: van hervestigers, sponsoren, teamleiders van VWN die de pilot lokaal implementeren, en medewerkers van de drie betrokken gemeenten. De data zijn verzameld in twee rondes van interviews/focusgroepen met hervestigers, twee vragenlijsten voor sponsoren, maandelijkse teamleidermeetings en interviews met gemeentemedewerkers. Via 'interactieonderzoek', waarbij er continue uitwisseling plaatsvond tussen de hoofdonderzoeker en uitvoerende partijen, zijn opgedane inzichten onmiddellijk gedeeld en gebruikt voor de doorontwikkeling van de pilot in de praktijk.

Het rapport beschrijft de ervaren kansen en uitdagingen van de *Community Sponsorship* pilot en bevat aanbevelingen om dit model in Nederland op een betekenisvolle en duurzame manier verder te ontwikkelen.

4. Ervaren kansen en uitdagingen uit vier verschillende perspectieven

4.1. Ervaringen van hervestigers

Hervestigers zijn in eerste instantie blij om in een veilig land te zijn en voelen zich welkom in de buurt. Maar ze noemen ook essentiële knelpunten, zoals bureaucratie, trage toegang tot basisvoorzieningen, financiële onzekerheden en zorgen om familieleden, die een voorspoedige en volledige participatie en integratie in de weg staan. Volgens hervestigers spelen sponsors een belangrijke rol in het bieden van praktische en sociale ondersteuning die hen helpt om een aantal van deze uitdagingen te overkomen en om hun weg te vinden in de nieuwe samenleving.

Hoe hervestigers *Community Sponsorship* ervaren, blijkt sterk afhankelijk te zijn van specifieke verwachtingen en de daadwerkelijke invulling van de begeleiding. Als beide niet goed op elkaar aansluiten, kan dit de beleving van hervestigers negatief beïnvloeden. Daarnaast ervaren hervestigers een taalbarrière in de communicatie met sponsors. Eén van de hervestigers stelde daarom voor om sponsors in te schakelen die (ook) Arabisch spreken.

4.2. Ervaringen van sponsors

Sponsors ervaren *Community Sponsorship* als waardevol, zowel voor zichzelf, voor hervestigers als voor de maatschappij. De relaties die ontstaan tussen sponsors en hervestigers (en de bredere gemeenschappen daaromheen) vinden ze verrijkend en verbindend. De pilot maakt duidelijk hoe *Community Sponsorship* kan bijdragen om het maatschappelijke draagvlak voor de opvang van hervestigers te vergroten.

Wel noemen sponsors een aantal belangrijke uitdagingen, zoals taalbarrières, gebrekkige informatie en misverstanden, moeilijke toegang van hervestigers tot basisvoorzieningen, en tekortschietende ondersteuningsstructuren voor sponsors.

4.3. Ervaringen van teamleiders

Volgens teamleiders van VluchtelingenWerk maakt *Community Sponsorship* naast de bestaande maatschappelijke begeleiding een aanvullende, meer persoonlijke, begeleiding mogelijk voor de betrokken vluchtelingen, vooral gericht op sociale participatie en integratie. Daarnaast zien teamleiders de meerwaarde van *Community Sponsorship* daarin dat sponsors taken van maatschappelijke begeleiders kunnen overnemen en daardoor in de praktijk kunnen bijdragen aan werkverlichting en efficiëntie.

Wel ervaren teamleiders de *Community Sponsorship* pilot als intensief, vooral in de gemeenten waar voor het eerst hervestigers geplaatst werden. Alle teamleiders noemen als specifieke uitdagingen de werving en behoud van vrijwilligers, onduidelijke taakverdelingen, een gebrek aan trainingsmateriaal en hulpmiddelen, onvoldoende en inconsistente ondersteuning vanuit de projectleiding, en weinig ruimte om het programma (vooral aan het begin van de pilot) op lokaal niveau aan te passen.

4.4. Ervaringen van gemeenten

De drie deelnemende gemeenten kiezen voor het plaatsen van hervestigers uit humanitaire overwegingen en zien het als een efficiënte manier om aan hun huisvestingstaakstelling van statushouders te voldoen. De drie betrokken gemeenten kregen pas na hun beslissing om hervestigers op te vangen, de vraag om mee te doen aan de *Community Sponsorship* pilot; de pilot had dus geen invloed op hun beslissing om wel of niet hervestigers op te vangen. Wel stonden alle drie gemeenten zeer open om met deze aanpak te experimenteren.

Volgens de gemeentemedewerkers biedt de persoonlijke, intensieve en menselijke begeleiding door sponsors mogelijkheden om behoeften en uitdagingen van hervestigers te signaleren, en helpt die hervestigers om de taal te leren en nader kennis te maken met de Nederlandse context. Het contact met sponsors zorgt voor toegankelijke ondersteuning, die na afloop van de reguliere maatschappelijke en gemeentelijke begeleiding kan doorgaan. Gemeentemedewerkers merkten ook op dat *Community Sponsorship* betrokkenheid en verbinding in de samenleving stimuleert, wat bijdraagt aan meer maatschappelijk draagvlak voor hervestiging van vluchtelingen.

Tot slot ligt de meerwaarde van *Community Sponsorship* volgens hen ook in de ontlasting van het werk van inburgeringsconsulenten en maatschappelijke begeleiders.

Gemeenten ervaren wel uitdagingen verbonden aan het plaatsen van hervestigers, met name de intensieve en complexe begeleiding van hervestigers vanwege hun directe plaatsing in de gemeente, en, in het verlengde

daarvan, het dilemma dat binnen korte tijd de inburgering start, terwijl hervestigers juist meer tijd nodig zouden hebben dan reguliere statushouders.

Daarnaast moeten ze bij het plaatsen van hervestigers nieuwe praktijken en samenwerkingsverbanden ontwikkelen, zowel tussen verschillende afdelingen binnen de gemeente, als met externe partijen die betrokken zijn bij de huisvesting en begeleiding van hervestigers. Gezien deze uitdagingen, vormt de geconstateerde gebrekkige kennisuitwisseling tussen gemeenten een gemiste kans.

Binnen de *Community Sponsorship* pilot ondervonden gemeenten ook uitdagingen, waaronder verwarring over de rolverdeling tussen de diverse begeleiders en zorgen over de haalbaarheid van opschaling en verduurzaming van het programma vanwege een tekort aan vrijwilligers en de geconstateerde werkdruk van teamleiders. Daarnaast blijkt uit de ervaringen van gemeentemedewerkers dat effectieve communicatie en samenwerking, met name tussen gemeenten en VluchtelingenWerk, cruciaal zijn voor succesvolle en duurzame huisvesting en begeleiding van hervestigers.

5. Meerwaarde van Community Sponsorship

De hieronder genoemde bijdragen van *Community Sponsorship* komen voort uit de vier in dit evaluatieonderzoek onderzochte perspectieven.

5.1. Intensievere praktische begeleiding van hervestigers

Sponsoren blijken een belangrijke rol te spelen in het bieden van praktische ondersteuning aan hervestigers. Deze hulp varieert van dagelijkse taken, zoals boodschappen doen, kinderen naar school brengen en de post doornemen, tot begeleiding bij afspraken met instanties zoals de gemeente, de bank en de huisarts. Ook maken ze hervestigers wegwijs in hun nieuwe omgeving, bijvoorbeeld door hen winkels en de bibliotheek te laten zien.

Door hun spontane, informele en frequente contact met hervestigers kunnen sponsoren een intensievere ondersteuning bieden dan reguliere begeleiders. Dit draagt niet alleen bij aan praktische steun, maar versterkt ook de participatie en integratie van hervestigers. Bovendien stelt het intensieve contact sponsoren in staat om snel problemen of behoeften te signaleren. Zo fungeren ze als een brug tussen hervestigers en begeleiding door de gemeente en vormen ze een relevante aanvulling op de maatschappelijke begeleiding van VluchtelingenWerk.

Bij voldoende sponsoren met diverse capaciteiten, of bij de inzet van dezelfde groep sponsoren bij meerdere hervestigers, kunnen de vaardigheden en behoeften van sponsoren en hervestigers bovendien op elkaar worden afgestemd. Dit maakt maatwerk mogelijk, waardoor de begeleiding nog effectiever wordt.

Tot slot biedt *Community Sponsorship* een duurzame vorm van begeleiding. Terwijl de formelere maatschappelijke begeleiding door VluchtelingenWerk in opdracht van de gemeente na verloop van tijd stopt, kunnen sponsoren langdurig betrokken blijven. Dit zorgt voor extra stabiliteit en continuïteit in de betrokkenheid van lokale burgers, wat de opbouw van een nieuw leven voor hervestigers vergemakkelijkt en de kans op succesvolle integratie vergroot.

5.2. Persoonlijke en sociale begeleiding voor hervestigers als relevante aanvulling

Naast praktische hulp bieden sponsoren persoonlijke en sociale begeleiding, iets wat buiten het takenpakket en de mogelijkheden van reguliere begeleiders valt. Ze ondernemen sociale activiteiten, zoals koffie drinken, een museum bezoeken of andere vrijetijdsactiviteiten, en ondersteunen bij het leggen van contacten in de buurt. Daarnaast biedt het contact met sponsoren hervestigers de mogelijkheid om de Nederlandse taal te oefenen.

Door deze activiteiten ontstaat er vaak een persoonlijke band tussen hervestigers en sponsoren, waarbij sommigen zelfs spreken van een vriendschap of een familieachtige relatie. Deze interacties ondersteunen niet alleen het praktische, maar ook het sociale participatie- en integratieproces. De persoonlijke en sociale benadering van sponsoren, door een teamleider omschreven als begeleiding ‘van hart tot hart’, biedt een waardevolle aanvulling op de praktischere en formelere ondersteuning van reguliere inburgeringsconsulenten en maatschappelijke begeleiders.

5.3. Maatschappelijke betrokkenheid, verbinding en draagvlak

Community Sponsorship wordt als waardevol ervaren voor hervestigers, sponsors en de maatschappij. De relaties die ontstaan, zien betrokkenen vaak als verrijkend en verbindend. Hervestigers voelen zich welkom en maken kennis met de Nederlandse context, terwijl sponsors voldoening halen uit de dankbaarheid en gastvrijheid van hervestigers. Sponsors fungeren daarnaast als bruggenbouwers tussen hervestigers en de lokale gemeenschap door hen aan burens voor te stellen en, waar nodig, in conflicten te bemiddelen. Ook hervestigers kunnen deze verbindende rol vervullen; sommige sponsors vertellen zelf ook te zijn opgenomen in de gemeenschap van hervestigers.

Deze interacties bevorderen betrokkenheid en verbinding in lokale gemeenschappen. Uit de pilot blijkt dat zelfs buurtbewoners met kritische opvattingen over immigratie intensief betrokken kunnen raken als sponsor. Door verbinding en betrokkenheid te stimuleren, kan *Community Sponsorship* bijdragen aan het vergroten van maatschappelijk draagvlak voor hervestiging van vluchtelingen.

5.4. Verlichting van werkdruk bij reguliere begeleiders van hervestigers

Gemeenten zien hervestiging als een effectieve manier om aan hun huisvestingstaakstelling te voldoen, vooral in tijden van beperkte middelen en een krappe woningmarkt. Maar de begeleiding van hervestigers door gemeentelijke inburgeringsconsulenten en maatschappelijke begeleiders van VluchtelingenWerk vergt vaak meer tijd en middelen dan die van reguliere statushouders, aangezien hervestigers direct vanuit het buitenland in de gemeente worden geplaatst en dus nog geen kennis en ervaring hebben opgedaan in de Nederlandse context. Uit de pilot blijkt dat sponsors een deel van deze aanvullende taken rondom de plaatsing van hervestigers kunnen overnemen – taken die anders bij inburgeringsconsulenten of maatschappelijke begeleiders zouden belanden. Hierdoor verlichten ze de werkdruk van reguliere begeleiders. De intensieve samenwerking met sponsors en de herhaalde inzet van dezelfde sponsors bij meerdere hervestigers bieden daarnaast kansen voor het ontwikkelen van werkwijzen die breder kunnen worden ingezet voor het ontvangen en begeleiden van meerdere hervestigers – en daarmee voor opschaling. Wel kan de inzet van sponsors bij meerdere gezinnen leiden tot minder intensieve betrokkenheid van elke sponsor per gezin, wat de sociale band kan beïnvloeden.

6. Aanbevelingen

In het evaluatieonderzoek naar de *Community Sponsorship* pilot werden knelpunten belicht die de effectiviteit, verduurzaming en opschaling van het programma in de weg kunnen staan. Hieronder presenteren we concrete aanbevelingen hoe deze aan te pakken zijn. De gekleurde blokjes naast elke aanbeveling geven aan op welke van de onderstaande partijen deze gericht zijn. De legenda hieronder verduidelijkt de betekenis van de kleuren:

- VluchtelingenWerk Nederland (VWN)
- Lokaal betrokken gemeente
- Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)
- De VN-Vluchtelingenorganisatie (UNHCR)
- De Refugee Resettlement Advisory Group (RRAG)
- Lokale organisaties en netwerken
- Het Ministerie van Asiel en Migratie
- Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Partij die de monitoring en evaluatie uitvoert

6.1. Aanbevelingen voor de werving en begeleiding van sponsors

Investeer in effectieve werving van sponsors

Ontwikkel basistrainingen ter voorbereiding

Maak duidelijke taakverdelingen en stem begeleiding op maat af met betrokken partijen

Bied doorlopende ondersteuning aan sponsors

Ontwikkel hulpmiddelen als richtlijnen; met ruimte voor lokale aanpassingen

6.2. Aanbevelingen voor communicatie voorbij taalbarrières

Bied ondersteuning bij communicatiehulpmiddelen

Bied informatie en begeleiding in de moedertaal

6.3. Aanbevelingen voor toegang tot basisvoorzieningen en aandacht voor specifieke begeleiding

Waarborg toegang tot basisvoorzieningen

Houd rekening met de speciale situatie en behoeften van hervestigers bij inburgering

Bereid hervestigers goed voor op wat hen staat te wachten

6.4. Aanbevelingen voor actieve betrokkenheid van hervestigers als medevormgevers

Informeer hervestigers helder en volledig

Geef hervestigers meer zelfregie

Faciliteer veilige en structurele feedbackmogelijkheden

6.5. Aanbevelingen voor differentiatie en maatwerk in ondersteuning

Ontwikkel een flexibel systeem en benut diversiteit voor begeleiding op maat

Onderzoek brede inzet van sponsors zonder ze tot reguliere 'vrijwilligers' te maken

6.6. Aanbevelingen voor begeleiding en standaardisering om teamleiders te ontlasten

Bied stabiele en consistente ondersteuning vanuit de projectleiding

Ontwikkel gestandaardiseerde hulpmiddelen met ruimte voor lokale aanpassingen

Faciliteer een landelijke platform voor uitwisseling

6.7. Aanbevelingen voor lokale, regionale en nationale samenwerking

Investeer in stevige, efficiënte en duurzame samenwerkingsstructuren, waaronder:

- Samenwerking en kennisuitwisseling op landelijk niveau
- Afstemming met relevante lokale partijen
- Goede samenwerking met uitvoerende lokale partijen
- Brede lokale inbedding
- Samenwerking binnen instellingen

6.8. Aanbevelingen voor een landelijke strategie en structurele financiering

Integreer *Community Sponsorship* binnen het nationale hervestigingsprogramma

Zorg voor structurele overheidsfinanciering

Versterk partnerschappen voor beleid en financiële duurzaamheid

6.9. Aanbevelingen om interactieonderzoek in te zetten als sleutel tot een lerend en duurzaam programma

Blijf bij een nationale uitrol interactieonderzoek inzetten als doorlopend en integraal onderdeel van het *Community Sponsorship* programma. Houd hierbij rekening met:

- Benut contextuele verschillen als kans
- Behoud actieve samenwerking tussen onderzoek en praktijk
- Zorg voor actieve betrokkenheid van relevante partijen
- Stimuleer kennisdeling en transparantie